

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מענטי הצדיקים ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של מרנן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אורה

לצדקה

הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א
 יומא דהילולא - י"א אייר תקפ"ז

שענוותנותו הגדולה היא שדיברה מתוך גרונו, בעוד שידוע ומפורסם לכל כי היה רבינו מגדולי בעלי הצדקה שבדורו. אודות ענין זה בו היה רבינו מיוחד, נרחיב מעט במאמר הבא.

הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א מביא פירוש מעניין ביותר בשם רבינו - התורה מצווה (דברים טו ז-ח): "כִּי יִהְיֶה לְךָ אֶבְיֹן מֵאֶחֶיךָ אֶחֶיךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר הוּא אֶלְקִיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֵאמָר אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפָּץ אֶת יָדְךָ מֵאֶחֶיךָ אֶבְיֹן כִּי פִתַּח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהֶעֱבַט תִּעֲבִיטֵנּוּ דִּי מְחֹסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ". והנה, סופי התיבות של המילים: 'די מחסורו אשר יחסר לו' הם יורר, ובגימטריא - 'כתב'. ובא הדבר לרמז, כי לעתים מוטל על האדם לסייע ליהודי על ידי כתב המלצה לנדיבי לב, כדי שיוכל להתרים יהודים, וזה מה שהתורה מצווה עלינו כאן. כך מביא הרה"ק משינאווא בשם רבינו.

תמה הרה"ק משינאווא - אם כן, מדוע רמזה זאת התורה רק בסופי התיבות, ולא נאמר דבר זה במפורש בפסוק?

מסביר הרה"ק משינאווא הפלא ופלא - נכון, התורה אכן מצווה עלינו לסייע לזולת במתן כתב המלצה בעת הצורך. אולם עלינו לזכור ולדעת, כי אין זו הפעולה הראשונה שיש לבצע כשבאים לעזור לשני. דבר ראשון מוטל עלינו לסייע לו כפשוטו, לפתוח בעצמנו את הלב ולהעניק לו עזרה, כדי להחיות אותו בדרך הפשוטה והטובה. רק במידה ואין אפשרות לסייע לו בדרך המקובלת, אזי כמוצא אחרון מוטל עלינו לכתוב לו כתב המלצה למען יסייעו לו אחרים. לכן ציינה זאת התורה בסופי התיבות בלבד, משום שזהו אכן - מוצא אחרון בלבד.

אגב, יש להוסיף על כך את המובא בשם מרן הבעש"ט הקדוש זיע"א, כי 'די מחסורו אשר יחסר לו' - ר"ת דמאי"ל, ובגימטריא 'פה'. והיינו, כי ראשית יש להשתמש בפה כדי לעודד ולתמוך ביהודי הזקוק לכך.

ובכח זה, של סיוע ליהודים בעזרת כח הדיבור, היה רבינו מראפשיץ זיע"א מיוחד, ממש בדרגת 'חד בדרא', וכפי שיעיד הסיפור הבא - הסיפור נפתח בחלק המוכר לכולנו, וצורב עד

רבי נפתלי צבי הורוויץ זיע"א נולד בחג השבועות ה'תק"כ (יום הסתלקות הבעש"ט הק' זיע"א) לאביו רבי מנחם מנדל רובין מלינסק, שהיה חתנו של הגאון רבי יצחק הלוי הורוביץ מהמבורג הידוע בשמו רבי איציקל המבורגר. לכשגדל, למד תורה מפי סבו שבהמבורג, וכן אצל רבי משולם איגרא בטיסמניץ. מגיל צעיר נמשך לתורת החסידות, והרבה לנסוע לתלמידי הבעל שם טוב והמשקים מתורתו, כדוגמת החוזה מלובלין, המגיד מקוז'ניץ, ורבי מנחם מנדל מרימנוב. כיהן כרב בעיירות רופשיץ, לינסק, סטריזוב וסאנוק. בשנת תקע"ה החל לנהוג באדמורו"ת, ועד מהרה התפרסם כאחד מגדולי אדמורי גליציה. נפטר בלאנצוט בי"א באייר ה'תקפ"ז, ושם נקבר. חידושיו ודברי תורתו נדפסו בספריו 'זרע קודש' ו'אילה שלוחה'.

רבי נפתלי במטותא לגרש משם את כל החוטאים, למען לא יסבול את צחנתם. בית דין של מעלה כמובן יקבל את טענתו, ובו ברגע יתרוקן הגיהינום מכל החוטאים ובעלי העבירה למיניהם.

"באותו רגע אנצל את ההזדמנות" אמר רבינו, "ואנעל מבפנים את דלתות הגיהינום, כך שאף רשע לא יוכל יותר להיכנס לגיהינום..."

"וזה" סיים רבי נפתלי, "יהיה גן העדן שלי!" משמעות מעשייה זו עצומה. אין זו רק מליצה, כי אם כח אדיר שיש לצדיק, בהצלת נשמות ישראל מדינה של גיהינום. אך לא זו בלבד. ידוע ומקובל מרבוה"ק, כי בדרם של הצדיקים לגן עדן, הם עוברים דרך הגיהינום על מנת לחלץ את השוהים שם ולהעלותם עמם לגן עדן. הרה"ק מראפשיץ התבטא אף יתירה מכך - הוא הבטיח כי בכוחו כביכול לנעול את שערי הגיהינום, ולהציל אף לעתיד את הרשעים מדינה של גיהינום. לא רק את אלו שכבר שהו בו עד היום.

זהו כוחו של צדיק, המסוגל להשפיע על ישראל כח קדושה וטהרה, ובכח זה יימנעו מלחטוא ויחלצו מדינה של גיהינום. כח זה שייך ביתר שאת אצל הדבקים בתורת רבינו ובדרכו הקדושה. בדורנו, אכשר דרא, זכינו בס"ד להוציא לאור את ספרו הקדוש של רבינו - 'זרע קודש', במהדורה מפוארת ומבוארת, ומשכך יכול כל יהודי לדבוק בתורתו הקדושה ולהתעלות מעלה מעלה במעלות התורה והיראה.

רודף צדקה וחסד

אחד הדברים אותם ציין רבינו, כביכול הוא 'אינו שייך אליהם', זהו ענין הצדקה. מובן מאליו

סיומר שערי הגיהינום

אמרו חז"ל (יומא לח): "אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר (קהלת א ה) וזרח השמש ובא השמש". בחג השבועות תק"כ, ביום בו נסתלק לשמי מרומים מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש זיע"א, נולד רבינו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ, לאביו הרה"ק רבי מנחם מענדל מלינסק זיע"א.

ביום י"א אייר תקפ"ז ניצחו אראלים את המצוקים, ונתבקש רבינו לישיבה של מעלה. אודות פטירתו, ובעיקר אודות מה שיקרה לאחר פטירתו מן העולם, התבטא רבינו בעצמו: "כשאעלה לשמים, בוודאי יפסקו שלרבי מראפשיץ מגיע גן עדן, ומיד יתחילו לחפש אחר המקום המיועד לי בגן עדן. אלא שכאן, הטעים רבי נפתלי בענוותנותו, תהיה בעיה -

"לגן העדן של בעלי עבודת התפילה לא אוכל להיכנס, שהרי מה לי ולעבודת התפילה. לשלוח אותי לגן העדן של בעלי הצדקה - הלא לא הייתי בעל צדקה מיוחד. יש את גן העדן המיועד לאלו המקפידים על טבילה במקוה מדי יום ביומו, אולם אינני מאלה..."

כך הסביר הרבי בענוותנותו, מדוע באף גן עדן לא יהיה שייך להכניס אותו. אלא מה, שהוא הרי מוכרח ללכת לגן עדן, אז מה עושים? אם אין מקום מתאים בגן עדן" אמר רבי נפתלי, "אבקש מהם - אזי שלחו אותי לגיהינום".

אמנם, כשיכנס רבי נפתלי לגיהינום, יכה באפו הריח הנורא, הצחנה העולה מכל אותם חוטאים השוהים שם. אך היות ולמען האמת לא מגיע לרבי נפתלי לסבול את צחנת הגיהינום, יבקש

א. אשר אביו הרה"ק רבי חיים מצאנו זיע"א היה תלמידו המובהק של רבינו מראפשיץ. גם את תורת הרה"ק משינאווא זכינו להוציא לאור במהדורה מפוארת ומבוארת בס"ד.

כאב בתולדות עם ישראל. יהודי פשוט, הגון וירא שמים, ניסה את מזלו בחכירת הפונדק המקומי מהפריץ השולט בעיירה ללא מצרים. הפריץ, אשר מבחינתו כל ה'מושקה' אחד הם - יהיה זה שלמה או יודל, יענקל או זלמן, מצפה לדבר אחד בלבד - כסף. אחת הדבר מבחינתו אם הצליח מושקה למכור מספיק שיכר בשנה זו או שלא, אם שנה קשה היתה זו או נוחה. הוא ממתין בחוסר סבלנות לנתח הכספי שלו, ויעשה הכל על מנת לקבל אותו.

ההמשך גם הוא מוכר - השנה היתה מושלגת מעבר לצפוי, הדרכים בחזקת סכנה עקב הקור האדיר השורר בחוצות, ואף בעת האביב והקיץ משהקל קצת מזג האוויר - הפשרת השלגים עושה שמות בדרכים, כך שכמעט ואין עוברי דרכים המייעדים פעמיהם אל הפונדקים שבצדי הדרך.

מושקה דן, כאילו לא די לו בפרנסתו שאיננה, נקלע לצרה הצפויה כל כך - כיצד מסבירים לפריץ שהשנה לא האירה לו פנים, וכי בשנה הבאה הוא יצפה על כך כפליים?

אלא שהפריץ, כמיטב המסורת, אינו מקבל תירוץ כלשהו. הוא מכיר דרך אחת להשיג את הכסף, ויש לציין שהוא צודק - הדרך הזו אכן עובדת. מבלי להרבות בדיבורים או לאפשר למושקה להתחנן על נפשו יותר מדי, מוצא את עצמו מושקה מושלך אל הבור יחד עם בני משפחתו.

והבור, אוי הבור - כמה מטרים בעמקי האדמה הפולנית הקפואה, חשוף למזג האוויר המכה ללא רחם ועם פיסת לחם עבשה הנזרקת אליו מדי כמה ימים, ולא מרחמנות - פשוט כדי שיהיה את מי לפדות. כי זאת יודע הפריץ - אחיו היהודים של מושקה לא יפקירו אותו לגורלו. הם יגייסו ויתרמו, יתאמצו ויעשו הכל על מנת לחלץ אותו ממצבו ומבור כלאו.

במקרה שלנו, הגיע שמעו של היהודי וסיפורו קורע הלב לאוזניו של רבינו, אשר כמובן לא היה יכול להישאר אדיש לנוכח הטרגדיה. רבינו לא הסתפק בשליחת מכתבי המלצה לנדיבי לב, אלא חגר מתניו ויצא למסע גיוס תרומות למטרת פדיון השבויים - הצדקה המעולה מכל.

והיכן מגייסים תרומות?

העיירה בה התרחש סיפורנו, סמוכה היתה לעיר טרנופול, עיר שמלאה היתה רובה ככולה במשכילים וחכמים בעיניהם אשר פרשו מדרכי התורה. רב חשוב, בוודאי כזה הנמנה בין האדמו"רים החשובים, אינו נחשב בעיר זו לאורך רצוי במיוחד.

למרות שנראה היה כי מסע גיוס תרומות בעיר זו נועד לכישלון, ועל אף תחנוני המקורבים והגבאים שלא יבזה הרבי את עצמו בעיני תושבי המקום, הכריע הרבי נחרצות: "לשם אלך, ועוד תראו שבטרנופול אצליח לגייס את הסכום הדרוש לפדיון השבויים".

הגבאים, לבקש הרבי, הכינו רשימה מפורטת של עשירים העיר, ובה ציינו על יד כל שם - כמה נראה שניתן לגייס ממנו, ועוד כמה פרטים

אישיים אודות אותו גביר. על יד שמות שלשת הגבירים הגדולים ביותר בעיר, כתבו הגבאים תיאור קצר, ובו הגדירו את אחד מהם כמשכיל, את השני כקמצן, ואילו השלישי - למדן.

החל הרבי במסע גיוס הכספים, והתחנה הראשונה, איך לא, אצל המשכיל, אשר מוקם ראשון ברשימה. איך שהרבי נכנס לחצרו של אותו גביר, ועדת כלבים אימתניים התנפלה על הרבי ופמלייתו. ניסה הרבי לגרש את הכלבים במקלו, והגביר מביט בשעשוע מהחלון וצועק: "רבי, הלא תלמיד חכם אתה, הכיצד זה שכחת פסוק מפורש: 'למה תכה רעך' (שמות ב יג)?"...

השיב לו הרבי מיניה וביה: "עליך התמיהה הגדולה, כפי שכבר תמה משה רבינו: 'האחיסכס יבואו למלחמה, ואתם תשבו פה?!' (במדבר לב)..." הגביר, שלא ציפה למענה כה חריף, הבין עם מי יש לו עסק. חיש מהר הוא ירד אל החצר, גירש את הכלבים והכניס את הרבי הביתה בכבוד, תוך שהוא מקשיב בתשומת לב לדבריו ומעניק לו נדבה הגונה.

המשך הרבי לבית הקמצן שברשימה, והנה בעלת הבית פותחת לו. "אוי, כמה חבל" צקצקה בלשונה בצער מעושה, "בדיוק היום בעלי לא בבית, הוא נסע לעסקיו".

מבלי משים, כרתה לעצמה בעלת הבית בור, והתבטאה באזני הרבי כי במידה והוא אינו מאמין שבעלה אינו בבית, הרי שהוא מוזמן להיכנס לבדוק. והרבי? אם בעלת הבית מאשרת, אז למה לא... סימן הרבי לפמלייתו, והנה כולם בבית פנימה.

מבט קל לעבר הספה, גילה זוג נעליים אשר הציצו תחתיה. הנעליים, אשר עד מהרה התברר כי הן מחוברות לגוף אנושי ששכב שם במסתור, נמשכו בכח יחד עם בעליהן, לאחר רמיזה קלה מצד הרבי.

נעץ בו רבי נפתלי את מבטו הפקחי, ואמר: "בזכותך הבנתי את מאמר חז"ל (שבת קכז), כי 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה'". והסביר: "כשמשא רבינו זכה לגילוי פני שכניה, נאמר: 'ויסתר משה פניו' (שמות ג1), ואילו בהכנסת אורחים - ראינו זה עתה כי אין די בהסתרת הפנים, אלא יש להסתיר את כל הגוף"...

הגביר, סמוק ונכלם, בוש בכסילותו, וברצונו לטשטש את הרושם שלף את ארנקו והעניק סכום הגון למטרת פדיון השבויים.

הלמדן, שכבר שמע כיצד הרבי הצליח להוציא מעמיתיו סכומים מכובדים, היה כבר מוכן עם תירוץ למדני להפליא: "רבי, אמור נא" טען באזני הרבי, "הלא הקב"ה גזר על אותו יהודי להיות נמק בבור הכלא, ומנין לי החוצפה לפעול נגד רצון ה' יתברך?"

הרבי, אשר 'תירוץ'ו של אותו גביר חרתה לו עד מאד, שיפד אותו במבטו: "אכן כן, צודק אתה. יאה זה חטא גדול לפעול כנגד רצונו של הקב"ה".

"אולם מה יהיה" הטעים הרבי, "אם בעוד תקופה ייכנע ללבך האכזר באופן חד-פעמי, ותתפתה חלילה לפעול נגד רצון הקב"ה ולתמוך

באביון כזה או אחר? אי לכך, למען לא תיכשל חלילה בחטא חמור זה, מן השמים ירחמו עליך ולא יביאוך לידי ניסיון. כל כספך יינטל ממך בזאת, ובכך לא תבוא חלילה לידי ניסיון גורא שכזה!"

הרבי המשיך וסובב בעיר, עד שגייס את הסכום הנדרש במלואו, וכשהוא שש ושמח על הצלחת המגבית נסע ישירות לפריץ, שלשל לידי את הסכום המלא ושחרר את אותו יהודי מבור הכלא.

בעיר טרנופול, לא שכחו כל כך מהר את ביקורו של הרבי. הדברים כדורבנות שהטיח הרבי בעשירי העיר עזי הפנים, הפכו לשחת היום. אולם יותר מכל שוחחו כולם בעובדה שהגביר הלמדן, אותו אחד ויחיד אשר לא פתח את לבו למגבית, ירד עד מהרה מנכסיו, כלשון הרבי בהבטחתו החריפה. אולם זאת ידעו יהודי העיר, כי גם ביהודי כזה מצוה לתמוך, שהרי פשוט הוא שרצון הקב"ה שנתמוך בכל יהודי באשר הוא.

ניצוד אפטר להחזיר להשי"ת

הרבי מראפשיץ זיע"א מבאר (זרע קודש פרשת צו) ביאור נפלא שאור יש בו כדי להוות יסוד לחיים -

דוד המלך אומר בתהלים (קטו יב): "מִה אֶשֶׁב לֵה' כִּלְ תַגְמֹלוּהִי עָלַי", ולכאורה הדבר תמוה - כיצד ניתן להשיב לקב"ה אף מעט על כל טובותיו? הלא כפי שאנו אומרים ב'נשמת כל חי': "אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלקינו ואלקי אבותינו ולברך את שמך על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו!"

הכל שייך להשי"ת, וכיצד שייך אפוא להחזיר לו משהו מכל זה?

אלא, מבאר הרבי באופן נפלא -

שלמה המלך אומר: "כֹּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ". הוי אומר - כל העולם, על הכסף והכבוד, התענוגות והאפשרויות הגלומות בו, הכל אמור לשמש אותנו במטרה הנעלית, לעבוד את השי"ת על הצד הטוב ביותר. יש לך כסף? תרום לצדקה. כבוד? - יש מכבד ה' מגרונו, וכן הלאה. כל תכונה, הנאה או אפשרות העומדים לרשותנו בזה העולם, ניתנו לנו בכדי שנוכל לשרת את השי"ת.

זו הכוונה 'מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי' - בדיוק, אני מעניק להשי"ת את מה שלא שייך לי, את כל מה שמיועד בשביל לעבוד אותו יתברך. בכך אני כביכול מכיר לו יתברך טובה, ומחזיר לו על כל טובותיו עמי. כשאדם זוכה להגיע להבנה הזו, וככל חייו מנוהלים בדרך זו, אזי מן השמים אכן רוצים שהוא יקבל הכל מכל כל - משום שבוזה הוא יוכל לעבוד טוב יותר את השי"ת ולקדש שמו בעולם.

השי"ת יזכנו לעבודו באהבה ויראה אמיתית, ולזכות בכל מילי דמיטב ברוח ובגשם בזכות הצדיק, זכותו תגן עלינו, אמן.